

Kunnskapsdepartementet

Innspill til Stortingsmelding om Livslang læring og utenforskap

Utfordringen i å gi et tilbud til de mange voksne stortingsmeldingen skal omhandle er stor. Studieforbundet Folkeuniversitetet bidrar allerede på mange arenaer, men vi slutter oss til behovet for bedre samordning, slik at den det gjelder kan få et tilbud tilpasset hans/hennes livssituasjon, ønsker og ambisjoner - uavhengig av hvilken sektor de «hører inn under» i første instans.

I innspillet peker vi på hindringer som departementet trolig er godt kjent med, men vil først og fremst komme med forslag til konkrete tiltak som kan bidra til en samordnet og helhetlig politikk for hvordan voksnes læring kan motvirke utenforskap. Noen av de foreslåtte tiltakene er direkte knyttet til hvordan studieforbund som Folkeuniversitetet kan bidra i enda større grad. Avslutningsvis foreslår vi også tiltak knyttet til generelle rammebetingelser som kan styrke voksnes muligheter for å komme inn i, eller styrke sin posisjon på arbeidsmarkedet.

Studieforbundet Folkeuniversitet har mye virksomhet knyttet til dette innsatsområdet blant annet:

- som en av de største leverandørene av BKA-kurs (1 300 deltakere, mer enn 190 kurs i tett samarbeid med bedriftene)
- mer enn 1 150 deltakere i gjennom videregående opplæring for voksne – særlig innen yrkesfag
- mer enn 8 000 deltakere på åpne norskkurs, i tillegg til BKA og oppdragskurs. (NB: Samme person kan ta flere kurs og dermed bli telt flere ganger)
- mer enn 1 400 deltakere på datakurs

BKA - BKF

For å kunne delta på BKA kurs må man som kjent være i arbeid – og i tillegg arbeide i en bedrift som har engasjert seg i BKA-ordningen. Det ekskluderer mange fra å delta, og vi er derfor svært glade for at ordningen utvides med en BKF – basiskompetanse i frivilligheten. Vi regner med at mange av de som vil dra nytte av BKF-ordningen vil være i arbeid, men at denne ordningen også vil nå voksne som står utenfor arbeidslivet. Vår erfaring med BKA viser at dette kan være en døråpner for videre utdanning: Gjennom å knytte opplæring i basisferdigheter til lærestoff fra vgs. i det aktuelle yrkesfaget erfarer deltakerne både at de allerede kan mye, og en mestring som gir dem selvtillit i å gå videre. For andre kan ønsket om økt basiskompetanse være motivert av at man vil kunne hjelpe egne barn med lekser, noe vi fikk erfaring med under et «BKF»-pilotprosjekt finansiert av VOX i 2010.

Studieforbundene har mange deltakere på kurs i andre emner enn lesing, skriving, regning og IKT. Vi tror denne kontakten er et svært godt utgangspunkt for å nå bredt ut med BKF-tilbud, generelle tilbud eller basisferdigheter knyttet til emner deltakerne er opptatt av fra før. Det ser ut til å være mindre stigmatiserende å ikke ha gode dataferdigheter enn å slite med lesing, skriving eller regning. Vår erfaring er at en kobling mellom IKT og skriving, IKT og regning gjør det lettere å melde seg på.

Forslag til tiltak

- Styrke bevilgningen til BKF -ordningen
- Øremerke bevilgninger til kurs som gir generell opplæring i grunnleggende dataferdigheter slik at pris ikke forhindrer voksne fra å delta. Manglede digital kompetanse kan føre til utenforskap i bred forstand

Videregående opplæring for voksne

Etter vår oppfatning er den viktigste utfordringen å styrke grunnskoleopplæringen slik at de som begynner på videregående opplæring har et så godt utgangspunkt at de fullfører som unge. Det er imidlertid utenfor studieforbundenes nedslagsfelt. Vi har derimot bidratt til at mange av de som avslutter uten å fullføre vgs. tar opp tråden på et seinere tidspunkt. Dette gjelder tusenvis av voksne, også etter at voksenretten ble innført.

Mange av de 20 000 som er registrert som å ha deltatt i videregående opplæring for voksne (Vox 2014) har *ikke* deltatt i opplæring i fylkeskommunal regi. Tallet inkluderer også alle som går opp som privatister i ett eller flere fag. De kan være «ekte privatister» som har forberedt seg på egenhånd, men tallet inkluderer også alle dem som har deltatt på undervisning i regi av studieforbund, nettskoler, NAV eller opplæringskontor.

Folkeuniversitetet arrangerer både åpne kurs, bedriftsinterne kurs og kurs på oppdrag fra NAV. De fleste kursene (i underkant av 60 % av deltakerne) forbereder til ulike fag-/svennebrev. Svært mange av deltakerne har arbeidserfaring, og avlegger fag-/svennebrev som praksiskandidater etter § 3.5 i opplæringsloven. Praksiskandidatordningen er som kjent en privatistordning, men de fleste ser behovet for et faglig påfyll før de går opp til den teoretiske prøven. Det får de blant annet i studieforbundene, i form av komprimerte kurs. Vi legger vekt på en praksisnær undervisning, gjerne i samarbeid med arbeidsplassene. Hovedtyngden (nærmere 50 %) er i alderen 30-49 år. Ca. 40 % går på kurs for å skaffer seg studiekompetanse, programfag de mangler for å komme inn på studier de ønsker («ingeniørpakken»), og helse- og sosialfag som ikke kommer inn under ordningen med fag-/svennebrev.

Opplæringsloven viser til at fylkeskommunen kan samarbeide med andre, blant annet studieforbund, for at den voksne skal få innfridd sin rett, men graden av samarbeid varierer:

- I noen fylker legges det til rette for at den voksne deltakeren fritt kan velge det tilbudet som passer best for ham/henne, uavhengig om det er i regi av fylkeskommunen, godkjente nettskoler, studieforbund eller private videregående skoler: Pengene følger deltakeren.
- I andre fylker er valget begrenset til fagene og tidspunktet fylkeskommunen selv tilbyr. Dersom en person med voksenrett finner et tilbud som passer bedre, det være seg mht. faginnhold eller undervisningstidspunkt, må hun/han betale selv, voksenretten til tross, fordi det ikke er inngått avtale mellom studieforbundet og fylkeskommunen i forkant. Det ser også ut til at ungdomsretten «trumfer» voksenretten, i de tilfellene de voksne kan/vil delta i ordinær undervisning får de ikke plass i de fagene der det er mange unge søkere.

Etter vår oppfatning bør voksenretten ikke være avhengig av hvor i landet man bor, og heller ikke konkurrere med ungdomsretten eller med fylkenes mange andre forpliktelser.

Forslag til tiltak

Det eksisterende samarbeidsorganet mellom fylkeskommune og NAV utvides til å omfatte studieforbund, andre aktører som tilbyr videregående opplæring for voksne, og partene i arbeidslivet i den grad de ikke allerede er representert.

Voksne med rett til videregående opplæring bør kunne velge fritt blant godkjente kursarrangører. Pengene følger deltakeren og blir refundert av staten direkte til aktørene.

Voksne uten grunnskole

Etterspørselen etter grunnskoletilbud for voksne oppsummeres som lav. Vi tror dette kan ha flere årsaker:

- Retten er ikke godt nok kjent blant dem den omfatter, muligens med unntak av voksne innvandrere med svak skolegang fra hjemlandet
- De kommunale tilbudene kan være lite fleksible, og vanskelig å kombinere med arbeid
- Det kan være lite motiverende å begynne på et undervisningstilbud som assosieres med noe man tidligere har opplevd som et nederlag
- Fullført grunnskole vil ofte ikke være målet, men et *middel* til å oppnå det egentlige målet

Folkeuniversitetet har i liten grad vært engasjert i grunnskoleopplæring for voksne, først og fremst fordi det er et kommunalt ansvar. Vi tror imidlertid studieforbundene kan være et nyttig supplement.

Forslag til tiltak:

Det opprettes et samarbeidsorgan mellom kommune, NAV og studieforbund for å øke rekrutteringen til opplæring på grunnskolenivå for voksne.

Kommunen opprettholder sine tilbud, mens studieforbundene kan supplere med alternative tilbud som «Forkurs til videregående» knyttet opp mot ønsket studieretning. Kostnadene dekkes av kommunen, eller som en kombinasjon av BKF-midler, støtte fra NAV og kommunal støtte.

Deltakere i introduksjonsprogrammet

Deltakerne i introduksjonsprogrammet vil ha ulike språk- og utdanningsbakgrunn, og ambisjoner. For noen kan det dreie seg om konkrete formelle utdanningskrav som må innfris for at de skal få uttelling for medbrakt kunnskap, og som de gjerne vil i gang med innenfor programperioden. Vårt inntrykk er at det kan være en utfordring å gi alle opplæring etter en individuell plan.

Studieforbundenes ordinære kurstilbud kan være et supplement for noen av deltakerne i introduksjonsprogrammet. Både for enkeltpersoner som har ønsker å bruke programperioden til å begynne å skaffe seg formell kompetanse, men også for de som ønsker å delta på ikke-formelle kurs i for eksempel praktisk-estetiske fag eller førstehjelp. De siste kursene vil ha en lavere terskel mht. norskferdigheter for å kunne delta, og vil kunne være en viktig arena for å bruke språket til å kommunisere med norske deltakere med felles interesser det være seg søm, foto, eller matlaging. Slike kurs vil være en møteplass der deltakerne kan bygge nettverk og delta i organisasjonslivet i lokalsamfunnet. Mange medlemsorganisasjoner i studieforbund er også involvert i uformelle møteplasser som språkkafeer, mentorordninger o.l.

Forslag til tiltak:

Kommunene drøfter med studieforbund/frivillige organisasjoner som har virksomhet i kommunen om de kan bidra supplerende tilbud for enkelt deltakere i introduksjonsprogrammet, både formelle og ikke formelle kurs.

Med vennlig hilsen

Studieforbundet Folkeuniversitetet

Øyvind Sæther
leder

Alfredo de la Nuez
generalsekretær

Folkeuniversitetet
Studieforbundet

